

Kartlegging av innholdet i Norsk Folkeminnesamling

En hovedutfordring for kartleggingsarbeidet har vært at den tidligere arkivpraksis verken har hatt enhetlige standarder for arkivering, ressurser til å ferdigstille påbegynte delregistre¹ eller systematisk dokumentert praksisen(e) gjennom de siste hundre år.

Dette preger også den digitale komponenten:

- registre er påbegynt (men ikke ferdigstilt) og laget i formater som nå er utdaterte
- nettløsningene² har vært designet av ulike IT-miljøer som har gjort drift og oppfølging til en utfordring. Den nye hjemmesiden som ble (re)lansert i 2013 ga samlingen et ansiktsløft i form av ny forside, nytt materiale publisert og nyskrevne introduksjonstekster. Det avhjelper imidlertid ikke det faktum at det ligger ulike databaser i bunn som ikke «snakker» sammen eller at grensesnitt og generell brukervennlighet i beste fall kan omtales som utdatert Trolldomsbasen, Livshistorier, Eventyr og Sagn).

Kartlegging og kartleggingsressurser 2015

De ressursene som IKOS stilte til rådighet for kartleggingsarbeidet i 2015 gjorde det mulig å gjennomføre en *grovkartlegging* av tilstand, innhold og omfang av samlingen.

Detaljnivået på kartleggingen av arkivmaterialet i forprosjektperioden varierer som en følge av dette:

Korpus i det s.k. klimarommet (PAM 413) er prioritert; her finnes det meste av håndskriftsamlingen, herunder materiale tildelt status som Norges Dokumentarv/Unescolistet materiale, samt foto og lyd. Alle disse arkivmapper er skiftet (til syrefrie) og innholdet i skuffer systematisert og registrert. Denne del av korpus er også talt, da å kartlegge *omfang* av arkivet var en sentral del av bestillingen. Registrering for øvrig er gjort etter samler (i hht arkiveringsprinsippet i det analoge arkivet), bemerkninger om materialets tilstand og i grovere innholdskategorier.

Materialet i korridoren, kjellermagasin og andre lokaliteter (les kunstsamlingen) er også registrert om enn ikke på samme detaljerte nivå som det ovennevnte³. Eksempelvis er

¹ Dette gjelder så vel systematiske kataloger som innholdsregistre i den enkelte samling

² Hjemmesiden og de ulike databasene som ligger under <http://www.hf.uio.no/ikos/tjenester/kunnskap/samlinger/norsk-folkeminnesamling/>

³ Her gjenstår en mindre del å registrere. Line vil slutføre dette i løpet av 2016.

materialet i det tidligere delarkivet etnologiske Samlinger (ESA) og Arkiv for kirkehistoriske samlinger (AKT) er innlemmet i NFS (som samlere) men kun med et estimert omfang.

Eirik Kristoffersen og Hannah Kristine Lunde (begge Master i Kulturhistorie) ble hyret inn som vitenskapelige assistenter (drøye 3 månedersverk). Fagansvarlig for NFS Line Esborg har veiledet registreringsarbeidet og selv deltatt i det, om enn i mindre skala. Digital rådgiver ved HF Kjersti Drøsdal Vikøren og Line Esborg innledet arbeidet med en kartlegging av og inngikk i en erfaringsutveksling med relevante referansearkiv og –institusjoner i Norden.

Å lage gode kategorier for innhold i tradisjonsarkivene er en utfordring NFS ikke er alene om. Felles løsninger på tvers av det enkelte arkiv har vært søkt i alle fall siden opprettelsen av NFS i 1914.

Innholdskategoriene forprosjektet endte med å velge for registreringen skyldes *til syende og sist* en pragmatisk beslutning grunnet funn av gamle digitale registre (lagret på disketter fra 1993). Ing. Anna-Marie Wiersholm begynte registrere samlingen i noen overordnede kategorier i programmet Filemaker 3.0. Det var bakgrunnen for at forprosjektet våren 2015 ba om en oppdatert versjon av programmet Filemaker, slik at så vel vitass'er som fagansvarlig kunne jobbe videre med dette utgangspunkt. Programvaren Filemaker i seg selv har sine begrensninger: Det er utmerket som registreringsverktøy, ikke minst fordi det er fleksibelt og muliggjør at flere kan jobbe i samme dokument samtidig. For å formidle innholdet ut til et publikum må det konverteres.

Vi la til noen kategorier i 1993-registeret men har *beholdt hovedkategoriene* slik de var ført når det gjelder *innholdsbeskrivelser* av materialet i

- Diktning
- Skikk & tro
- Diverse innhold

Det gir seg selv at en slik tredeling innebærer en grovsortering av materialet og dermed har sine klare begrensninger. De fleste av de rundt 400 samlerne i NFS inneholder manuskripter av *blandet* art, som altså inneholder både diktning (for eksempel eventyr og sagn), Skikk & tro (for eksempel svartebøker) og diverse innhold (som for eksempel korrespondanse, fotografier, spørreliste mv). Utfordringen ligger i de deler av materialet som potensielt kan sies falle inn under to eller flere kategorier; for eksempel korrespondanse ilagt svartebokssagn: Essensen i problemstillingen ligger altså i vurderingen av hvorvidt materialet best kan klassifiseres som den ene eller andre kategorien. Når det er sagt, muliggjør

Filemakerpostene et detaljnivå som tar høyde for dette, det er altså mulig å føre opp samme type materiale under flere rubrikker og også legge ved forklarende tekst. Sidetallet er uansett konstant.

NB. Dette innebærer like fullt at registeret kun må regnes som et første skritt på veien dersom man skal muliggjøre bruk, det være seg for forskning eller formidling til allmenheten. På vegne av fagmiljøet legger vi derfor ved noen anbefalinger for det videre NFS-arbeid – til tross for at dette måtte gå utover prosjektgruppens mandat (se Anbefalinger under)

Skatter i arkivet – nye funn

Til tross for de begrensninger pågående kartlegging nødvendigvis demonstrerer, har kartleggingsprosessen gitt interessante resultater:

- Tilstanden på materialet er jevnt over bedre enn antatt og en høy andel av de gamle syreholdige mapper er nå erstattet. Oversikt over hva som gjenstår er nå laget. Dette innebærer en *vesentlig sikringsforbedring* av materialet.
- Mesteparten av det eldste materialet i samlingen («Unesco-materialet») er skannet og slik sett sikret for fremtiden. Oversikt over hva som gjenstår å skanne av dette utvalget er nå laget.
- NFS er en samling delarkiv, fysisk organisert pr samler (og ikke for eksempel tema/genre) Registreringen har *økt antall samlere* til ca 400
- Det er materiale fra hele landet (ikke bare Telemark) på flere språk og flere fagområder
- Tidsspennet i samlingen er utvidet til perioden 1300 til 2015
- Ikke minst har gjennomgangen av hver skuff i arkivskapene har bragt glemte skatter frem igjen; J.C.Dahls brevsamling (over 300 brev til og fra en av Norges mest (aner)kjente malere), originale skisser av August Schneider (skisser av folk og folkeliv, landskap og interiører tegnet av PC Asbjørnsens første eventyrillustratør), Arne Garborgs eventyrsamling, Norges eldste bevarte middelalderballade, rundt to hundre nye mapper i Moltke Moes egen samling som blant annet inneholder hans forelesninger, feltarbeidsdokumentasjon, stipendsøknader til det norske Storting, ansettelsesbrev fra 1886 og hans ridderutnevning av 1895 signert av Kong Oscar osv.
For flere eksempler, se vedlegg «Gullfunn».

Anbefalinger for videre (digitaliserings)arbeid med NFS

1. Satsningen på synliggjøring av arkivet innebærer at så vel det fysiske som det digitale arkivet må gjøres i stand til å motta besøk. Se forslag i Fagmiljøets tiltaksplaner 2016-2018.
2. Den eksisterende nettportal for NSF *må* fungere –teknisk. Å konvertere eksisterende databasemateriale til en Vortex-løsning ved hjelp av USIT vil sikre fremtidig stabil drift. Det vil også gi oss informasjon om antall brukere og hvordan sidene brukes. Dette er informasjon vi pr i dag ikke har tilgjengelig. Driftsikre og langsiktige tekniske løsninger er et tvingende nødvendig utgangspunkt for å kunne publisere ytterligere materiale. En slik stabilt fungerende hjemmeside vil også være det nav nye prosjekter kan lenkes opp imot.
3. Det viktigste resultat fra den innledende kartlegging forprosjektet innhentet fra referansearkiv og referanseinstitusjoner⁴ er betydningen av å *produsere og tilgjengeliggjøre gode registre* over hva arkivet faktisk inneholder. Gode registre åpner også i mye større grad for å kunne utvikle samarbeidsprosjekter på tvers av fag- og nasjonsgrenser. Arkivet har tidligere påbegynte (sic) systematiske kataloger dvs tematiske registre som gir inngang til hvor i samlingen det finnes relevante oppslag i form av kortkartotek (papir). Et mulig prosjekt ville være å OCR-skanne eksisterende kataloger for så å bygge dem ut.

Disse forslag kan summeres under samlebetegnelsen *Prosjekter for forskningsinfrastruktur*. Fagmiljøet er i gang med å utrede samarbeidsprosjekter som nettopp fokuserer på forskningsinfrastruktur.⁵

⁴ Blant annet Dansk Folkemindesamling i København, Institutet för språk och folkminnen i Göteborg og Nasjonalbiblioteket i Oslo

⁵ Et eksempel er prosjekt CENDARI (et historikerbasert prosjekt som jobber med å utvikle effektive forskningsverktøy <http://www.cendari.eu/research/libraries-archives-2/> der planen er at det EU-finansierte Dariah (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities) <http://www.dariah.eu/> skal drifte denne verktøykasse fremover. Her er det flerspråklige et poeng; Dariah tenkes som et middel og en metode for å opprettholde flerspråklighet. Viktigere enn spørsmål om språk er spørsmål som for eksempel hvordan ulike kunnskapspraksiser har sirkulert. Et annet er The Grimm Ripples som kartlegger ringvirkningene av brødrene Grimm sine publikasjoner ved bla. å se på hvilke nettverk de ulike europeiske folkeminnesamlerne inngikk i, hvilke diskurser de ble preget av mv.

